

ГОДИНА I.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 25.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИВЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА ПРЕКО НЕДЕЉЕ. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВЧИКА МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 И 30 НОВ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

Ш А Р А Н.

(Наставак.)

Савка. Али ко ?

Станко. Ја.

Савка. Не знам ја, ко је то ја.

Станко. Ако погодиш, пољуби ћу те, ако не погодиш, мораш ме пољубити. Дед сад!

Савка. А, то код нас није обичај!

Станко. Штета, јер то је врло леп обичај, треба да га и ви примите; — виш овако! (Пољуби је, па јој пусти очи).

Савка. Јао, ко је то видио!

Станко. Није нико видио! Ал', не марим ма цео свет гледао, кад Станко своју Савку пољуби, и то после дуге три године први пут.

Савка. (Зачуђена и радосна.) Станко?!

Станко. Јесте, ја, са мисли и персоном.

Савка. (Још не може да верује.) Станко!

Станко. Та ја сам, ја, Станко Динарић, свршени препаранад, данас сутра учитељ, т. ј. ако је и теби по вољи.

Савка. Станко, ко би се теби надао!

Станко. А ко би се томе надао, да ћу ја оставити малу малену Савчицу, а наћи оваку девојку. Сад ми је чисто срамота, што сам те пољубио. Чисто би искао натраг.

Савка. (Несташно.) Е, одлетило је већ.

Станко. Савка, радујеш ли ми се?

Савка. А што ме тако питаш, та ја ти нисам род.

Станко. Ал' ја се радујем! — Седи, Савка, мало, ја би ти много приповедао. Хеј, три године дана по том дерном Сом-

бору, већ ми се дотужало! Што год има девојака то није ни једна ни налик на тебе.

Савка. Мора да си их јако мотрио кад их све знаш?

Станко. Е, мотрио беса, само сам гледао, је ли која на тебе налик, па кад није била, окренуо сам главу, да их више не видим. Ху, па знаш како сам кући дошао? (Удара се по ногама.) Ево, жељезнице, ајзбан, дико! Еј, кубура је то била: отац ми пише, да ни пошто кући не долазим, он ће сам по мене доћи, — а мати ми пише, ако икако могу, да се ових дана у Футогу створим, јер ће, вели, бирати учитеља на не фали. И попа је обећао, и кнез је потврдио, само ако оћу, да ће место учитељско моје бити. Помисли само, шта ћу сад да радим! Мерио сам оба писма, бабино у једну руку а материно у другу, да видим које ће претегнути, ал' бадава обадва су једнако тешка била; ни у једноме новаца, док нисам на материно писмо метнуо овај прстен, — познајеш ли га? — е онда је тако претегло, чак до земље. Онда већ нисам ни на шта мисло, већ штап у руке, пртљаг на леђа, јер новаца баба не шаље, па, све певајући, ето ме до Футога дођох. — Ал' баби не знам како ћу на очи изаћи! Шта ћу њему да регнем, — јер знаш да је чудан светац. Бога ти, је ли још онакав какав је био?

(Наставиће се.)

ПИСМА ИЗ СРБИЈЕ.

(Вајмар. — Србин, немачки глумац. — Прва скупштина глумаца целе Немачке. — Један летимичан предлог.)

(Наставак.)

Кад је већ о гробљу реч, не ће сувишно бити да вам протумачим како се то збило, да гробница вајмарских кнежева није у костурници какве велике варошке цркве. Причаху ми тамо, да је покојни кнез Карло Август, који је био врло штедар заштитник лепих уметности, а особито драмске, рекао једном приликом, да жели, да у једној истој гробници лежи с обојицом великих песника: Гетом и Шилером. Ваша светлости, одговорио му је Гете, само бих имао једно додати: кад смо свој живот провели у средини грађанства, за што би га мртви изневерили; њих мртве носе у њиву божију (гробље) за што и ми не би за њима. Кнезу се допадне реч гетова. Нареди, те се усред гробља подигне дивна гробница. У њу пренесе своје упокојене претке. Он сад ту лежи у дивном сандуку, што су му га његови питомци израдили од ливена метала. Близу њега леже оба песника, обасута венцима од цвећа, од сребра, од злата. До њега лежи жена му Марија Павловна, али на земљишту, коју је, по жељи рускога синода, осветио православни свештеник. Над њезиним је гробом и источна црква, као што већ напоменух. Не знам како коме, али ова ортодоксија, која и над гробовима прави разлике, мени се није ухватила срца.

По по дне отишао сам с г. Савићем у музеум. У њему има скулптуре, збирке за архитектуру, слика, картона и других црта-рија, минијатурних отпечаата, паста и гема, а најзнатнија је прелерова галерија. Вајмарски живописац Фридрих Прелер израдио је на зидовима једне простране сале циклус слика из Одисеје у шеснаест портрета. Ту је нацртана судбина одисејева од како се кренуо из Троје па док није стигао у Итаку. Испод слика на црном пољу израдио је црвеном бојом (по ономе како су моловали Грци вазне своје) све што

се догодило на Итаци за време странствовања одисевљевог.*)

Вајмар је место једно од мањих, но онако у јевропском смислу. У њему нема раскопи, нема величанствених грађевина. Целом својом складном спољашношћу толико има нечега срдачнога, нечега чаробнога у себи, да бар путник, ком иоле срце није окорело, после краткога бављења осећа одмарање, тишину, празник у својој унутарњости. За поштоваче уметности, особито драмске и позоришне, Вајмар је данас то што за правоверне света земља. И доиста је у Вајмару препорођена драма немачка. На измаку прошлога века (1770) на немачким су позориштима цветала нека „жалосна позорија.“ У позоришту се, да се послужимо речма ифландовим, плакало и уздисало, карактери се нису више проучавали, главом обореном уздисало се и чезло, гледало се на небо, и онда је представа била ваљана, ако се доста плакало и суза ронило. И оба њихова велика песника поведоше се у први мах за тим неприродним укусом: Гете у „Клавигу“ и „Стели“, а Шилер у „Сплетци“. Но обојица се брзо отргоше из ове заблуде. Особито Гете, који написа игру из народнога живота: „Геца из Берлихингена.“ Овим је делом он прекорачио уске границе тадашње бине и окренуо леђа староме укусу. За њим се поведоше многи, али прегонише јако. И тако немачко позориште би поплављено витешким комадима, у којима, вели Шлегел, није било ништа историчнога осим имена и других спољашњости. У њима не беше ничега витешкога, осим шлемова, штитова, сабаља и копаља, клања и отимања. Исто дакле као у данашњим нашим историчким комадима, с малим изнимцима. Још је код њих и дијекција била лоша, пуна сурових и грубих израза, чега, хвала Богу, у нас није...

(Наставиће се.)

*) Коме је дао Бог те има, може набавити фотографисану целу ону чувену галерију у Лајпцигу. Фотографисао ју је Јос. Алберт.

Д И Ш Т И Њ И Ш.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Добрила и Миленко.“) (Свршетак из броја 23.) У свему се може казати, да је „Добрила и Миленко“ најбоља трагедија Матије Бана; у њој се највећма истиче пишчев основни нагон, разметати се трогателним појавама, терати у ефекту мах на конач, и за љубав ефекту жртвовати све нежније драгоцености трагичног песничтва. Кад се некоја поједина појава узме на око, па се успореди са сродном појавом у „Ромеу и Јулији“, мора се признати, да је судар банови јунака горопаднији и громоуцателнији од шекспирови: узмимо само сукоб Миленка и Доброслава према судару Ромеа са Тибалтом.

Ал' већ је време замолити читаоце, да нам опросте толико успоређивање Матије Бана са Шекспиром. Не беше нам на ино. И да нас читаоци са свим разуму, сетимо се на једну басну о надлетању тица, у којој надлети орао све остале тице, ал' уједаред се диже царих изнад орла, ликујући како га је надлетио. Исто тако може помислити Матија Бан, да је надлетио Шекспира у — ефекту.

Но да је и у томе писац „Добриле и Миленка“ само царих орла Шекспира, о томе се може свако уверити, ко баца поглед на целокупни ефекат: „Добрила и Миленко“ треба да је као „Ромео и Јулија“ песма љубави и љубав треба да је главна страст. За то је Шекспир највећи мах полагао на љубавне појаве, а појаве мржње само су као нека тамна основа, да ведрине светлији слика љубави боље одскоче. Са свим противно у Матије Бана; да би мало забашури своје царихко злоупотребљење шекспирових крила, он је потање исписивао оне појаве, које је Шекспир замазао, а које је Шекспир израђивао, те је Бан замазао. Може л' се и. пр. грђе замазати каква слика него што је ромеово очајање замазано у Бана миленковим калуђерењем, и може ли се што љубе осакатити, него што је онај заносни монолог јулијин, што завршује здравицом отрова, осакатен чемерном појавом добрилног спремања на венчање? Па као што смо споменули, да је писац погрешно, што му се мржња његових јунака тек развија; исто тако и још грђе је погрешно, што љубав доноси готову, и сувише готову, већ се мало и прогрушала, те нема ни маха, да се развија пред нама. Те тако излази, да је у љубавној трагедији бановој љубав само бела основа, неки ведрији second plan, са кога ће боље одударати црне силуете мржње и пакости.

Дакле ни ефекат, ни та најјача страна трагичне музе Матије Бана, не да није удешен према замисли, већ је са свим противан успех од онога, што га жели писац постићи.

Шта нам дакле још остаје, што би нас могло колико толико задовољити? Остаје нам, да говоримо о — глумцима.

Ако ништа, бар је Добрила — Катица Савићева вечерас оправдала, што је писац у наслову метнуо пре Миленка. Да боме да Добрила није ни са глумачке стране још ни близу Јулија; ал' глумљење наше благонадежне љубавнице беше зачињено вечерас толиком топлотом, толиким заносом, да смо местимице већ могли помислити, како ће јој доликovati Јулија. — Са Миленком Н. Недељковића могао би и писац бити задовољан; особито је брижљиво и вољно израдио појаву са Доброславом и у манастиру. — Бранијев Доброслав савладао нас је жестином и напрасношћу своје мржње, ал' је мало занустио онај демонски моменат подмукле злобе, што га имадосмо прилике на Телечком уважити. — На послетку још да споменемо Лукића у кнезу Радимиру. И нарав, и глас, и стас упућују тог младог глумца на ту струку, којој припада Радмир. Истина после дугог времена а особито после мучне студије, ал' после тога поуздано може бити уверен, да ће на вршцу свог успоритог вештачког пута наћи — Лира. — Лесковићев Тихомир био би врло жива и прикладна слика, само да није тог проклетог — акцента!

— 3 —

Поправке. У првој половини ове расправе (број 23. „Позоришта“) у првом ступцу 3-ој врсти одоздо у место: нема, треба читати: сама. На стр. 95. 4. ступцу 10-ој врсти одозго у место: непрегуша, читај: потрагуша.

И З У М Е Т А К.

* (Машина за слагање слова.) У Русији су изумели машину за слагање слова. Комисија, којој беше поверено да испита изуметак, пишу руске „академијске новине“, изразила се, да и мањом машином за сат час може бити сложено најмање 30.000 слова. Овака машина стала би на 5000 рубаља, а слог од 1000 слова не би био скупљи од 5 копејака (10 новчића).

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

* (Нове књиге.) У Београду је изашла Историја средњег века, од Стојана Бошковића, свеска прва (10 табака). Добити се може у главној књижарници српској у Београду, или преко трговине Стевана Ратковића у Новоме Саду.

Др. Ђорђе Радић написао је: Малу земљодјелску читанку за основне школе у Црној гори, која је украшена са 42 дрвореза.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ВАН

ПРЕДСТАВА 25.

ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 13 ФЕБРУАРА 1872

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ

ПРВИ ПУТ:

ПАРИСКА СИРОТИЊА.

ДРАМА У 7 РАЗДЕЛА, С ФРАНЦУСКОГ ПРЕВЕО М. И. СТОЈАНОВИЋ.

О С О Б Е :

Петар Берније	Лесковић.	Полицајни чиновник	Лукић.
Андрија Берније, син му	Брани.	Послужитељ на гвозде-	
Плантроз	Ружић.	ном путу	Пешић.
Вилбрун	Суботић.	Путник	Станчић.
Фабије Рокфел	Недељковић.	Бернијерева	Ј. Маринковићка.
Жуберт	Зорић.	Антоанета, кћи јој	К. Савићева.
Виго	Рашић.	Регина Биговљева	Ј. Поповићева.
Јосиф	Хаџић.	Клодета	Ј. Хаџићева.
Први носач	Соколовић.	Алида Вилбрунова	Ј. Маринковићева.
Други „	Живковић.	Пиљарица	М. Савићева.

Народ, путници, путнице, носачи и сватови.

Прва се радња збива 1840 године у Бордоу, а остале у Паризу 1855.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати, нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

У уторак 15 фебруара: „НИЗ БИСЕРА.“ Позоришна игра у 2 раздела, с песмама, од К. Холтаја, превео С. Д. К.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5. н. а. вр. и то: у трговини Пере Попадића, Паје Миросављевића, Стеве Ратковића и Јоце Филиповића, у срп. народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.